

"СПРИЯТИ ВСТАНОВЛЕННЮ НАИВИЩИХ СТАНДАРТІВ ВИКЛАДАННЯ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ"

МОЛОДЬ ЗНАЄ, ЯК ПОДОЛАТИ ЕКОНОМІЧНУ КРИЗУ... ТЕПЕР СЛОВО ЗА ДЕРЖАВОЮ.

14-15 квітня 1999 року в Національному університеті "Києво-Могилянська Академія" було проведено міжнародну наукову конференцію на тему: "Втрати суспільства від запровадження тарифів, квот, податків, субсидій та ліцензій". Організатором цього заходу виступав Консорціум економічних досліджень та освіти за фінансової підтримки Світового банку та Благодійного фонду П'ю. Вперше за довгий період часу науковці, студенти, представники уряду, бізнесмени та засоби масової інформації з України, СНД, країн Західної Європи та Америки зустрілися разом для обговорення найактуальніших питань сьогодення. Що таке державне втручання і як воно впливає на розвиток країни? Які втрати та переваги від протекціонізму та дерегулювання в Україні? В якому стані знаходяться податкова система та які шляхи її реформування? Чи треба змінювати існуючі системи ліцензування та сертифікації? Поряд із компетентними фахівцями різних рівнів студенти програми EERC та інших університетів України, дослідницькі роботи яких було відібрано для участі у конференції, мали унікальну нагоду представити результати своїх досліджень широкому колу слухачів. Трое з них зобразили перемозу. Нижче ми представляємо основні ідеї їхніх досліджень.

Пільги від сплати податків знекровлюють бюджет

Дмитро Волошин, студент другого курсу програми EERC, який є володарем третьої премії конференції, представив результати дослідження на

тему: "Реформування податкової системи в Україні". На його думку, однією з найголовніших проблем сьогоденного фінансового становища України є занижений рівень доходів від податків до державного бюджету. Як вважає доповідач, списання податків та ухилення від їхньої сплати мають непокоїти урядові структури, адже

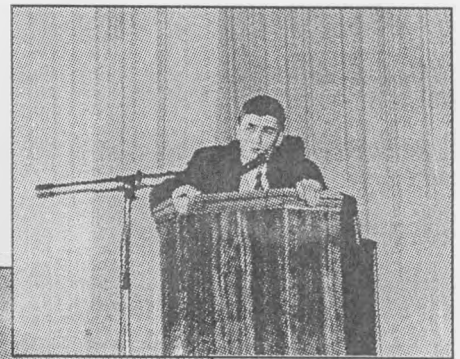
тільки в 1997 році втрати бюджету від несплати податків становили біля 1.4 млрд. грн., а втрати бюджету від несплати податків на додану вартість та на прибуток підприємств "завдяки" податковим пільгам становили 7.5 млн. грн. При цьому рівень неоподаткованих зарплат у тіншовому секторі складав 50% від загального рівня зарплат в Україні. Результатом цих

значних втрат є державний бюджет, в якому на сьогодні не вистачає коштів на утримання найбільш незахищених галузей народного господарства, таких як освіта, медицина, соціальне забезпечення тощо.

На фото (зліва направо): Віктор Лисицький (НБУ), Ірина Лук'яненко (викладач EERC), Сергій Афонцев (Інститут світової економіки та міжнародних відносин, Росія), Олександр Кужель (Державний комітет з розвитку підприємництва), Катерина Журавська (Російсько-європейський центр економічної політики, Росія)

На думку Дмитра Волошина, реформування податкової системи має відбуватися не на економічному, а на інституційному (адміністративному) рівні. А саме:
по-перше, має бути здійснено скасування невинуватених пільг в сфері оподаткування,
по-друге, податкове законодавство та

Дмитро Волошин, студент другого курсу програми EERC

існуючі методики обчислення та нарахування податків мають бути значно спрощені. Податком на реалізацію (ПР) пропонується замінити такі податки,

як податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств та податок на фонд оплати праці. Об'єктом оподаткування для ПР мають стати всі економічні трансакції. За ставки оподаткування на рівні 5%, на думку Дмитра Волошина, можливо забезпечити існуючий рівень бюджетних надходжень.

* Програма впроваджується Університетом "Києво-Могилянська Академія" спільно з Консорціумом економічних досліджень та освіти (EERC). Програма фінансується консорціумом донорів, до якого входять Благодійний Фонд П'ю, Інститут Відкритого Суспільства, Корпорація Карнегі, Міністерство зовнішніх справ Норвегії, Міністерство зовнішніх справ Швеції, Світовий Банк, Фонд Стара, Фонд Форда та Фонд "Євразія", який за дорученням консорціуму здійснює керівництво програмою.

Час привести до ладу українську сертифікацію

Вероніка Мовчан, студентка другого курсу програми EERC, яка є володаркою другої премії конференції, ознайомила слухачів зі своїми висновками щодо позитивних та негативних наслідків процесу сертифікації в Україні.

На її думку, не можна говорити про безумовну економічну необхідність сертифікації. Все залежить від типу товару. Якість певних товарів можна визначити попередньо (до придбання товару); ці товари можна умовно позначити як пошуківі. Цей

тип товарів не потребує централізованої сертифікації, тому що покупець сам може визначити якість товару і регулювати витрати ресурсів на пошук товару необхідної якості. Інший тип товарів - це "досвідні" товари, тобто

Вероніка Мовчан, студентка другого курсу програми EERC

товари, якість яких визначається лише в процесі споживання і оцінка їхньої якості базується на досвіді споживача. Для цієї категорії товарів сертифікація є більш доречною.

Вероніка Мовчан вважає, що проблеми виникають через неохочість виробників дотримуватися вимог сертифікації, якщо тільки вони не змушені робити це під загрозою покарання. Ця неохочість веде до непевності споживачів та, відповідно, до меншого соціального добробуту. Рівень дотримання вимог сертифікації залежить від витрат на сертифікацію, розміру та ймовірності покарання, якщо сертифікація не зроблена, та схильності споживача сплачувати більше за якісніші товари.

Вивчення товарів, що підлягають обов'язковій сертифікації в Україні, показало, що більшість товарів - це "досвідні" товари. Тому краще казати не про недоречність сертифікації взагалі, а про правильно чи неправильно організовану сертифікацію. На думку Вероніки Мовчан, зменшення витрат на обов'язкову сертифікацію та запровад-

Дмитро Жосан, студент другого курсу програми EERC

ження альтернативних способів захисту

споживача, наприклад, широкого використання судової системи є можливими способами

подолання проблеми поширення інформації щодо якості товарів в Україні.

Хочеш мати цукор - скорочуй державне втручання!

Дослідження студента другого курсу EERC Дмитра Жосана, який здобув першу премію конференції, було присвячено сільськогосподарській тематиці, а саме, оцінці регулювання цукрового ринку в Україні. Історично склалося,

що сільське господарство було одним з найважливіших секторів української економіки. В свою чергу, виробництво цукру стало суттєвою складовою сільського господарства. На сьогодні в Україні діє 192 цукрових заводи, які забезпечують постійною роботою близько 120 тисяч чоловік щорічно. Гарні ґрунти та кліматичні умови, разом з урядовими наказами радянських часів, зробили Україну найбільшим виробником цукру в СРСР.

Традиційно частка українського цукру у виробництві цукру у колишньому Радянському Союзі перевищувала 50%. Така ситуація призвела до того, що майже кожне сільськогосподарське підприємство в Україні щорічно вирощує певну кількість цукрових буряків. Наближеність України до Чорного моря та інших транспортних маршрутів спричинило за радянських часів будівництво в Україні великої кількості цук-

На фото (зліва направо): Юрій Єхануров (Верховна Рада України), Андрій Палайниця (Міжнародний центр перспективних досліджень), Девід Тарр (Світовий банк), Джин Елліс (викладач EERC)

рових заводів, спрямованих на переробку не лише вітчизняної сировини, але й імпортованого, переважно з Куби, тростинного цукру-сирцю. Така орієнтація призвела до невиправдано великих розмірів побудованих заводів і, відповідно, до високого рівня фіксованих (незалежних від обсягів випуску) витрат їх функціонування. На сьогодні імпорт тростинного цукру-сирцю в Україну практично відсутній, що, разом із зниженням обсягів поставок вітчиз-

няної сировини, призвело до того, що замість оптимальних 90-100 діб, робочий цикл цукрозаводів в Україні становить в середньому 40-45 діб на рік. Таким чином, на думку Дмитра Жосана, високі витрати цукрових заводів переносяться на менші обсяги виробленого цукру, що спричинює зростання середніх витрат виробництва. В умовах конкурентної економіки таке зростання витрат призвело б до відповідного зростання ціни на цукор. Проте, намагання українського уряду з політичних мотивів стримувати зростання цін, на думку Дмитра Жосана, має своїм результатом регулювання максимальної роздрібною ціни цукру на рівні меншому, ніж рівень витрат на виробництво. Це призводить не лише до прямих збитків, які несуть виробники цукру, але й до виникнення певних суспільних втрат. Втрати виникають не тільки на ринку білого цукру, але й на ринку цукрових буряків через фактичну монополію переробних підприємств відносно виробників цукрових буряків. Згідно з математичними розрахунками, втрати України від регулювання внутрішнього ринку цукру у 1997 році становили близько 111,65 мільйонів доларів США на рік або 0,19% українського ВВП. Втрати країни від регулювання імпорту цукру складають 34,81 мільйонів доларів США. Отже, загальний показник втрат суспільства від регулювання цукрової галузі у 1997 році становить 146,46 мільйонів доларів США або 0,25% від ВВП. Беручи до уваги те, що виробництво цукру як таке становить 0,6% українського ВВП, втрати від регулювання, на думку Дмитра Жосана, виглядають більш ніж істотними.

Стандартним кроком для уникнення втрат було б повне дерегулювання ринку. Однак, в українських умовах повне та одночасне дерегулювання призвело б до зникнення цукрової галузі та збільшення національних втрат.

Дмитро Жосан вважає, що в цих умовах найбільш оптимальною є політика комбінації державного регулювання цін на цукор та демонополізації ринку, а потім за 4-5 років проведення поетапної лібералізації зовнішньої торгівлі, котра значно скорочуватиме рівень державного протекціонізму.

Рівень корумпованості в Україні: час з'ясувати реальну картину

Одним з найважливіших виборів, які має зробити людина у своєму житті, є вибір майбутньої професії. Небагато людей на початку дорослого життя знають напевне, чим б вони хотіли займатися. Більшість же знаходить правильне рішення тільки в процесі становлення. Однією з таких людей є Інна Півень, аспірантка програми EERC, яка вчиться по програмі Ph.D. у Центрі економічних досліджень (CERGE, Прага, Чехія). У 1991 році після закінчення середньої школи з фізико-математичною спеціалізацією Інна, як і більшість її ровесників, стала студенткою Київського політехнічного інституту (КПІ). Навчаючись там і одночасно працюючи перекладачем у приватній компанії, Інна навіть не усвідомлювала до кінця, що вона хоче робити у майбутньому.

ІП: Я часто запитувала себе, чим я хочу займатися у своєму житті. Може, я хочу бути комп'ютерним спеціалістом? А може перекладачем або директором компанії? Протягом довгого часу я сумнівалася. Але роки минали... Працюючи в приватній компанії, я

вперше зустрілася з тим, що має назву "економіка". Раптом я почала відчувати, що це дійсно та справа, якою я б хотіла займатися серйозно. Чому саме економіка? По-перше, тому, що економіка як така взагалі не існувала в Радянському Союзі. А значить, ця справа є новою та невідомою. По-друге, Україна як молода незалежна держава потребує справжньої економіки, яку буде засновано на ринкових принципах. Проте побудувати таку економіку неможливо без кваліфікованих економістів. Тому я вирішила вивчати економіку. Але економіку не радянського типу, яку засновувалося на порожніх словах та

Інна Півень

лозунгах, а справжню, в основі якої лежать відносини між людьми. Якось до нашого офісу принесли аплікаційні форми для вступу до Центру економічної освіти у Празі. Я відчувала, що навчання в цьому Центрі є реальним шансом для мене отримати ту освіту, про яку я мріяла все своє життя. Так я потрапила до Праги...

РЕДАКТОР: Інно, які Ви маєте враження від свого навчання у Празі?

ІП: Свої враження я можу виразити одним словом - складно. Навчання є досить складним та напруженим. Невідомою країною, іноземною мовою, різний рівень студентів - все це є чинниками, що ускладнювали моє становище. Але з іншого боку, навчання було дуже ціка-

вим. Ми мали унікальну нагоду зустрічатися з відомими економістами зі всього світу та тримати руку на пульсі економічного життя. Звичайно, разом з цим ми повинні були виконувати домашню роботу, яка складала 25-30 сторінок тексту щодня. Але сьогодні я можу з впевненістю сказати, що без подібного тренінгу отримати добру освіту є просто неможливо.

РЕДАКТОР: Інно, в чому полягає Ваше дослідження?

ІП: На початку третього року навчання ми мали можливість обрати тему своєї дисертації. Я вирішила досліджувати ситуацію в Україні, тому що цю країну я знаю найкраще і хочу змінити її долю. Тоді я запитала себе: "Що є основною проблемою в Україні?". Без сумніву, Україна має дуже багато нерозв'язаних проблем: бюджетний дефіцит, недосконала законодавча база, нерозвинуті фінансові ринки, зовнішні борги тощо. Але що лежить в основі такого складного становища в країні? Чому, наприклад, Польща будучи постсоціалістичною країною є дуже успішною в економічному розвитку, а падіння ВВП України після багатьох років незалежності продовжується? Деякі можуть сказати, що Україна є молододержавою і має пройти час, поки менталітет людей зміниться і вони будуть готові до побудови ринкової економіки. Але, на мій погляд, найважливішим чинником, що стримує економічний ріст у країні, є фантастичний рівень корумпованості суспільства. Тому я вирішила присвятити свою дисертацію питанням корупції в Україні. У своїй роботі я планую звернутися до історії корупції, її причин та впливу на розвиток країни.

РЕДАКТОР: Інно, над яким питанням Ви працюєте саме зараз?

ІП: Базуючись на соціологічних опитуваннях, зараз я пробую з'ясувати, яке відношення до корупції мають українці. Цікаво, що в середньому 49.65% респондентів вважають, що саме державні інституції є найбільш корумпованими в Україні. Серед них: медичні установи, державна автоінспекція, вищі навчальні заклади, міліція, місцеві урядові структури, міністерства та інші центральні виконавчі органи влади.

РЕДАКТОР: Як Ви думаєте, для кого Ваше дослідження може бути корисним?

ІП: Я впевнена, що моє дослідження може бути корисним як для українців так і для міжнародних організацій, таких як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, і для іноземних інвесторів. Для перших це дослідження може допомогти нарешті з'ясувати реальну картину корумпованості суспільства та надасть пропозиції щодо виходу з цього становища. Щодо західних інвесторів, то вони зможуть знайти реальні відповіді на запитання, як можна існувати на небезпечному українському ринку. Я переконана, що це дослідження допоможе Україні нарешті побороти корупцію та побудувати здорову ринкову економіку.

Навчання за кордоном... ...У КИЄВІ!

Консорціум економічних досліджень та освіти (EERC) пропонує дворічну магістерську програму з економіки при Національному Університеті "Києво-Могилянська Академія", зміст, якість та ресурсне забезпечення якої відповідають міжнародним стандартам.

Програма здобула акредитацію четвертого рівня в Міністерстві освіти України.

Навчання на програмі безкоштовне, студенти одержують стипендію та безкоштовно забезпечуються:

- підручниками та всіма необхідними для навчання матеріалами;
- власними електронними адресами;
- гуртожитком.

Аплікаційні форми приймаються до 26 червня 1999 року.

ЕЕРС В ІНТЕРНЕТІ:

Сторінка магістерської програми з економіки:
<http://www.eerc.kiev.ua>

Сторінка "Вхід в Україну, перехідну економіку та економічний світ":
<http://intranz.eerc.kiev.ua>

Питання, пропозиції, зауваження та матеріали, будь ласка, надсилайте редакторці Світлані Бочаровій за адресою: м.Київ, вул.Сковороди, 2, Університет "Києво-Могилянська Академія", корпус 3, кімн.304; тел.: 417- 4174, 416-6936, 416-6865; тел./факс: 417-7395; e-mail: bocharova@eerc.kiev.ua, Інтернет: сторінка програми EERC: <http://www.eerc.kiev.ua>; сторінка "Вхід в Україну, перехідну економіку та економічний світ": <http://www.intranz.eerc.kiev.ua>.